

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження суду присяжних»

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до законодавчих актів України:

1. Внести до Кримінального процесуального кодексу України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88) такі зміни:

1) у статті 31:

частину другу виключити;

перше речення частини третьої викласти в такій редакції:

“3. Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше восьми років або довічного позбавлення волі, здійснюється судом присяжних у складі семи присяжних, а за клопотанням обвинуваченого - колегіально судом у складі трьох професійних суддів.”;

у частині 4 виключити слова:

“випадків, передбачених частиною дев'ятою цієї статті, при цьому кількість суддів має бути непарною”;

пункт перший частини дев'ятої викласти в такій редакції:

“1) в суді першої інстанції - колегіально судом у складі трьох професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років, а у разі здійснення кримінального провадження щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше восьми років або довічного позбавлення волі, здійснюється судом присяжних у складі семи присяжних, а за клопотанням обвинуваченого - колегіально судом у складі трьох професійних суддів, які мають стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років”;

2) у статті 383:

частину першу доповнити реченнями такого змісту:

“Всі питання вирішуються головуючим у залі судового засідання поза межами чутності для присяжних. Якщо дослідження таких доказів і відомостей вже відбулося, головуючий зобов'язаний вказати присяжним, що вони не можуть приймати їх до уваги.”;

частину третю виключити;

3) у статті 384:

назву викласти в такій редакції:

“Стаття 384. Роз'яснення права на відмову від суду присяжних”

частину першу викласти в редакції:

“1. Прокурор зобов’язаний до початку підготовчого судового засідання роз’яснити обвинуваченому у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді покарання у виді позбавлення волі на строк більше восьми років або довічного позбавлення волі, можливість відмови від суду присяжних.”;

у частині другій слова “довічного позбавлення волі” замінити словами “позбавлення волі на строк більше восьми років або довічного позбавлення волі”;

4) у частині першій статті 385 замінити слово “семи” словами “не більше п’ятнадцяти”;

5) у статті 387:

частину першу викласти в редакції:

“1. Відбір присяжних здійснюється під час підготовчого судового засідання, шляхом відбору перших за списком, з числа тих хто залишився після процедури відводів.”;

частину четверту доповнити абзацами наступного змісту:

“Сторони кримінального провадження мають право заявити відвід без наведення мотивів двом присяжним.

Обвинувачений має право доручити реалізувати здійснення права на відвід присяжних захиснику. Якщо у кримінальному провадженні є двоє або більше обвинувачених, вони мають право заявити відвід без наведення мотивів чотирьом присяжним. Питання про те, кому з присяжних заявити відвід, вирішується за взаємною згодою обвинувачених, а за відсутності такої згоди – шляхом поділу між ними числа присяжних, які відводяться, а якщо це неможливо, – шляхом жеребкування.”;

у частині п’ятій виключити слова “у складі двох професійних суддів, що постановляється після проведення наради на місці“, а також друге речення;

у частині десятій слова “суд присяжних” замінити словом “головуючий”;

б) доповнити Кодекс статтею 388-1 наступного змісту:

“Стаття 388-1. Старшина присяжних

1. Після приведення до присяги присяжні виходять до нарадчої кімнати, де більшістю голосів обирають зі свого складу старшину.

2. Старшина присяжних користується рівними з іншими присяжними правами у вирішенні всіх питань, що виникають під час судового розгляду й ухвалення вердикту.

3. Старшина присяжних веде наради присяжних, за дорученням присяжних звертається до головуючого з клопотаннями, оголошує присяжним у нарадчій кімнаті запитання судді, записує їхні відповіді, з урахуванням результатів голосування заповнює опитувальний лист із відповідями присяжних і проголошує його в судовому засіданні.”;

7) у статті 390:

частину другу викласти в такій редакції:

“2. Присяжний може бути усунутий за вмотивованою заявою сторін від подальшої участі в судовому розгляді кримінального провадження рішенням головуючого, яке приймається в нарадчій кімнаті та оформлюється вмотивованою ухвалою.”;

8) статтю 391 викласти в такій редакції:

“Стаття 391. Підготовка опитувального листа

1. Після останнього слова обвинуваченого головуючий формулює запитання, на які повинні відповісти присяжні, зачитує їх і ставить на обговорення сторін кримінального провадження. Сторони кримінального провадження мають право запропонувати виключити запитання, внести поправки до сформульованих головуючим питань і поставити інші питання.

2. Після обговорення головуючий остаточно формулює опитувальний лист, підписує його та затверджує своєю ухвалою.

3. Присяжні повинні вирішити такі питання щодо кожного злочину:

- 1) чи доведено, що мало місце діяння, у вчиненні якого обвинувачується особа;
- 2) чи доведено, що діяння вчинене обвинуваченим;
- 3) чи винен обвинувачений у вчиненні цього злочину.

4. Питання викладаються у зрозумілих для присяжних формулюваннях. Не можуть ставитися питання, що вимагають від присяжних кваліфікації злочину, статусу обвинуваченого, а також інші питання, вирішення яких вимагає юридичної оцінки.

5. Опитувальний лист складається щодо кожного обвинуваченого окремо.

6. Опитувальний лист передається старшині присяжних.”;

9) доповнити Кодекс статтями 391-1 - 391-12 наступного змісту:

“Стаття 391-1. Напутнє слово головуючого

1. Перед виходом присяжних до нарадчої кімнати для ухвалення вердикту головуючий звертається до присяжних із напутнім словом, у якому нагадує суть обвинувачення, повідомляє зміст закону України про кримінальну відповідальність, що передбачає відповідальність за вчинення злочину, у якому обвинувачується особа, роз’яснює основні правила оцінки доказів, зміст презумпції невинуватості, положення про тлумачення сумнівів на користь обвинуваченого, роз’яснює зміст стандарту переконання „поза розумним сумнівом”.

Головуючий звертає увагу присяжних на те, що відмова обвинуваченого давати показання або його мовчання не може тлумачитися проти нього.

2. Присяжним роз’яснюється, що їхні висновки мають ґрунтуватися лише на тих доказах, які були безпосередньо досліджені під час судового розгляду, а також нагадує свої настанови щодо недопустимості певних доказів і відомостей. Головуючий також роз’яснює присяжним

порядок їхньої наради, підготовки відповідей на поставлені питання, голосування й ухвалення вердикту.

3. Головуючий завершує своє напутнє слово нагадуванням присяжним змісту наданої ними присяги.

4. При проголошенні напутнього слова головуючому забороняється в будь-якій формі висловлювати свою позицію з питань, поставлених перед присяжними.

5. Присяжні, вислухавши напутнє слово головуючого і ознайомившись з поставленими перед ними питаннями, мають право вимагати у головуючого надання додаткових роз'яснень.

Стаття 391-2. Таємниця наради присяжних

1. Після напутнього слова головуючого присяжні видаляються в нарадчу кімнату для ухвалення вердикту.

2. Головуючий забезпечує, щоб жодна стороння особа не була присутня під час наради присяжних.

3. З дозволу головуючого присяжні мають право зробити перерву для відпочинку після закінчення робочого часу.

4. Присяжні не мають право розголошувати думки, які були висловлені під час наради, і результати їх голосувань.

Стаття 391-3. Порядок наради і голосування присяжних

1. Народою присяжних керує старшина, який послідовно ставить на обговорення питання, визначені в опитувальному листі, проводить голосування щодо них і веде підрахунок голосів.

2. На вимогу присяжних до нарадчої кімнати надаються будь-які речі і документи, досліджені під час судового розгляду.

3. Голосування проводиться відкрито. Ніхто з присяжних не має права утриматися при голосуванні. Старшина присяжних голосує останнім.

Стаття 391-4. Вердикт присяжних

1. Вердиктом є рішення присяжних з питань, сформульованих в опитувальному листі.

2. На кожне запитання, передбачене частиною третьою статті 391 цього Кодексу, присяжні повинні відповісти “так” або “ні” з обов'язковим пояснювальним словом або словосполученням, що розкриває сутність відповіді. Якщо відповідь на попереднє питання виключає відповідь на наступне, старшина присяжних за згодою більшості присяжних вказує: “без відповіді”.

3. Відповіді на питання вносяться старшиною присяжних в опитувальний лист безпосередньо поряд із кожним з запитань із зазначенням кількості присяжних, які проголосували за і проти відповіді.

4. Якщо присяжні не дійшли одноголосного рішення з поставлених запитань, вони формулюють відповіді, прийняті більшістю голосів.

5. Ствердна відповідь на питання щодо винуватості особи у вчиненні злочину вважається прийнятною, якщо за неї проголосувало не менше шести присяжних.

6. Опитувальний лист із відповідями присяжних підписують усі присяжні.

Стаття 391-5. Відновлення судового розгляду, уточнення формулювань опитувального листа і додаткові роз'яснення на прохання присяжних

1. Якщо під час наради в присяжних виникла необхідність у повторному чи додатковому дослідженні будь-яких доказів, присяжні повертаються в зал судового засідання і старшина присяжних звертається до головуючого з відповідним проханням. Головуючий має право відновити судовий розгляд, після закінчення якого з урахуванням думки сторін можуть бути внесені уточнення в поставлені перед присяжними питання або сформульовані нові.

2. Після закінчення відновленого судового розгляду присяжні повертаються в нарадчу кімнату для ухвалення вердикту.

3. У разі, якщо під час наради присяжних виникла необхідність в уточненні формулювання поставлених перед ними питань, присяжні повертаються в зал судового засідання і старшина присяжних звертається до головуючого з відповідним проханням. Якщо головуючий з урахуванням думки сторін вважає це за необхідне, він вносить уточнення в поставлені питання або формулює нові. Вислухавши напутнє слово головуючого з приводу змін в опитувальному листі, присяжні повертаються в нарадчу кімнату для ухвалення вердикту.

4. Якщо під час наради присяжних виникла необхідність в одержанні від головуючого додаткових роз'яснень, присяжні повертаються до залу судового засідання і старшина присяжних звертається до головуючого з відповідним проханням. Одержавши необхідні роз'яснення головуючого, присяжні повертаються в нарадчу кімнату для ухвалення вердикту.

Стаття 391-6. Проголошення вердикту присяжних

1. Після складення і підписання опитувального листа присяжні повертаються в зал судового засідання і старшина присяжних передає головуючому опитувальний лист із внесеними в нього відповідями.

2. Виявивши суперечності у вердикті, головуючий вказує на них присяжним і пропонує в нарадчій кімнаті внести уточнення до вердикту.

3. Головуючий має право також після вислуховування думок сторін кримінального провадження внести в опитувальний лист необхідні зміни. Вислухавши напутнє слово головуючого з приводу змін в опитувальному листі, присяжні повертаються в нарадчу кімнату для ухвалення вердикту.

4. За відсутності зауважень головуючий повертає опитувальний лист із внесеними в нього відповідями присяжних старшині присяжних для проголошення.

5. Старшина присяжних проголошує вердикт, зачитуючи питання, поставлені перед присяжними, і відповіді на них.

6. Присутні в залі судового засідання вислуховують вердикт присяжних стоячи.

7. Проголошений вердикт присяжних передається секретареві судового засідання.

Стаття 391-7. Дії суду присяжних після проголошення вердикту колегії присяжних

1. Якщо присяжні ухвалили вердикт про невинуватість обвинуваченого, який тримається під вартою, за розпорядженням головуючого його негайно звільняють з-під варти.

2. Якщо присяжні визнали обвинуваченого винуватим у вчиненні злочину, за вчинення якого передбачене довічне позбавлення волі, головуючий виносить на судовий розгляд питання щодо попередніх судимостей обвинуваченого, щодо стану його здоров'я, сімейного та матеріального становища, способу життя та інших обставин, що його характеризують, а також інші питання, які можуть вплинути на призначення покарання. Після завершення судового розгляду з цих питань головуючий дає старшині присяжних додатковий опитувальний лист з питанням про те, чи заслуговує обвинувачуваний покарання у виді довічного позбавлення волі, і виголошує напутнє слово.

3. Після проголошення виправдувального вердикту присяжних головуючий повідомляє присяжних про закінчення їхньої участі в судовому розгляді. Присяжні мають право залишитися до кінця розгляду в залі судового засідання.

Стаття 391-8. Обговорення наслідків вердикту присяжних

1. Наслідки вердикту обговорюються без участі присяжних.

2. Головуючий надає сторонам кримінального провадження можливість виступити з питань щодо юридичних наслідків вердикту, включаючи питання правової кваліфікації вчиненого обвинуваченим злочину, призначення йому покарання і вирішення питання про відшкодування шкоди, завданої злочинцем. Захисник або обвинувачений виступають останніми.

3. Головуючий зупиняє сторону кримінального провадження, якщо вона торкається питань, не пов'язаних з юридичними наслідками вердикту.

Стаття 391-9. Обов'язковість вердикту присяжних

1. Вердикт присяжних обов'язковий для головуючого і має наслідком ухвалення ним відповідного вироку.

Стаття 391-10. Види рішень головуючого у суді присяжних

1. Після проголошення вердикту присяжних головуючий:

1) ухвалює виправдувальний вирок – якщо присяжні визнали обвинуваченого невинуватим у вчиненні злочину;

2) ухвалює обвинувальний вирок – якщо колегія присяжних визнала обвинуваченого винуватим у вчиненні хоча б одного із злочину.

Стаття 391-11. Особливості складання і проголошення вироку суду присяжних

1. Головуючий складає і проголошує вирок суду присяжних з додержанням вимог, передбачених цим Кодексом, з такими особливостями:

1) у вступній частині вироку суду присяжних не зазначаються прізвища присяжних;

2) у мотивувальній частині вироку обставини, встановлені вердиктом присяжних, обґрунтовуються лише посиланням на цей вердикт.

Стаття 391-12. Особливості оскарження вироку суду присяжних

1. Виправдувальний вирок суду присяжних набирає законної сили з моменту проголошення і не може бути переглянутий.

Обвинувальний вирок суду присяжних може бути оскаржений в апеляційному порядку.

2. У разі скасування вироку суд касаційної інстанції призначає новий судовий розгляд в суді першої інстанції в іншому складі суду.”

10) частину першу статті 392 доповнити пунктом 1-1 наступного змісту:

“1-1) обвинувальні вирок суду присяжних;”.

2. Статтю 26 Закону України «Про Державний реєстр виборців» від 22 лютого 2007 року № 698-V (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 20, ст. 282) доповнити частиною восьмою такого змісту:

“8. Персональні дані Реєстру можуть на підставі закону використовуватися для формування списків присяжних і їх затвердження територіальними управліннями Державної судової адміністрації України.”

3. Внести до Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст. 545) такі зміни:

1) у частині першій статті 63 виключити слова “та за її згодою” та доповнити абзацом “Участь у здійсненні правосуддя у статусі присяжного є обов’язком громадян України.”;

2) у статті 64:

частину першу викласти в такій редакції:

“1. Список присяжних затверджується територіальним управлінням Державної судової адміністрації України на підставі даних Державного реєстру виборців. До списку присяжних включаються громадяни, які постійно проживають на територіях, на які поширюється юрисдикція відповідного окружного суду, апеляційного суду і відповідають вимогам статті 65 цього Закону.”;

у частині другій слова “і дали згоду бути присяжними” виключити;

частину третю виключити;

у частині четвертій слова “за поданням територіального управління” замінити словами “територіальним управлінням”;

частину п’яту після слова “суду” доповнити словами “апеляційного суду”;

3) пункт 4 частини другої статті 65 доповнити словами “Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів”.

II. Прикінцеві і перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2019 року.

2. Обвинувальні акти в кримінальних провадженнях про тяжкі і особливо тяжких злочини, в яких ухвала про призначення судового розгляду постановлена до набрання чинності цим Законом, розглядаються в порядку, що діяв до набрання чинності цим Законом.

Обвинувальні акти в кримінальних провадженнях про тяжкі і особливо тяжких злочини, в яких ухвала про призначення судового розгляду постановлена після набрання чинності цим Законом, розглядаються в порядку, передбаченим цим Законом.

3. Апеляційні скарги, у провадженні щодо яких постановлена ухвала про відкриття апеляційного провадження до набрання чинності цим Законом, розглядаються в порядку, що діяв до набрання чинності цим Законом.

Апеляційні скарги, у провадженні щодо яких ухвала про відкриття апеляційного провадження постановлена після набрання чинності цим Законом, розглядаються в порядку, передбаченим цим Законом.